

Política d'adquisicions i col·leccions

Museu Nacional de la Ciència
i la Tècnica de Catalunya
[MNACTEC]

MAIG 2021



ÍNDEX/

PRESENTACIÓ/	3
MARC LEGAL I DEONTOLÒGIC/.....	4
CONSIDERACIONS SOBRE EL PATRIMONI CIENTÍFIC, TÈCNIC I INDUSTRIAL/	6
CRITERIS GENERALS D'ADQUISICIÓ/	8
MODALITATS D'ADQUISICIÓ/	10
COMISSIÓ D'ADQUISICIONS/	12
PROTOCOL D'ADQUISICIONS/	13
INCOMPATIBILITATS/	14
BAIXA D'OBJECTES/	15
ESTRUCTURA DE LES COL·LECCIONS DEL MNACTEC/	16

PRESENTACIÓ/

El Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya [d'ara endavant MNACTEC] és un dels tres museus nacionals reconeguts pel Parlament de Catalunya i té com a missió mostrar permanentment la implantació i l'evolució dels avenços científics i tècnics a Catalunya, la seva aplicació industrial i, la seva implicació i incidència social. L'activitat del museu es regula per la Llei 17/1990, de 2 de novembre, de museus i els decrets que la despleguen en el marc més ampli de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.

Com a museu nacional, el MNACTEC coordina, estructura i gestiona el seu Sistema Territorial que, en el seu conjunt, configura globalment la part més important i destacada de la Col·lecció Nacional de Ciència i Tecnologia de Catalunya.

Aquest document és continuador de la primera *Política d'Adquisicions* redactada pel MNACTEC el juliol de 2009 a la vegada que l'actualitza, el complementa i el millora. Es presenten, entre altres, les bases i criteris a l'hora d'incorporar objectes a les seves col·leccions, l'organització i l'estructuració d'aquestes i els marcs legals i deontològics en què es fonamenten.

MARC LEGAL I DEONTOLÒGIC/

Hi ha diferents lleis, normatives i decrets que afecten directament la custòdia del patrimoni i l'adquisició de béns patrimonials. La llei bàsica a Catalunya és la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, havent-se de considerar, també, la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol; la Llei 49/2002, de 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense finalitats lucratives i dels incentius fiscals al mecenatge i, també, la Llei 30/2007, de 30 d'octubre, de contractes del sector públic.

La mateixa Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català assenyala: "La protecció, la conservació, l'acreciment, la investigació i la difusió del coneixement del patrimoni cultural és una de les obligacions fonamentals que tenen els poders públics". També, en el seu article 1.2, estableix que "el patrimoni cultural català és integrat per tots els béns mobles o immobles relacionats amb la història i la cultura de Catalunya que per llur valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic mereixen una protecció i una defensa especials, de manera que puguin ésser gaudits pels ciutadans i puguin ésser transmesos en les millors condicions a les generacions futures".

El MNACTEC, com a centre adscrit a l'International Council Of Museums (ICOM), segueix les recomanacions de les principals institucions internacionals reguladores de l'activitat museística, com són el mateix ICOM i la UNESCO. En l'àmbit de les col·leccions, el codi deontològic de l'ICOM assenyala que "la missió d'un museu consisteix en adquirir, preservar i posar en valor les seves col·leccions per contribuir a la salvaguarda del patrimoni natural, cultural i científic".

En aquest context, la política d'adquisicions del MNACTEC està encaminada a la preservació, l'estudi i la difusió dels objectes que han tingut i tenen una incidència destacada en la implantació i l'evolució dels avenços tecnològics, científics i industrials a Catalunya, la seva difusió i la seva incidència social. L'acreciment de les col·leccions pròpies del museu exigeix un treball de camp actiu de recerca tant en el mercat d'antiguitats, a través del contacte amb particulars, empreses, institucions, entitats, col·leccionistes, antiquaris i cases de subhastes, com en l'àmbit de les antigues fàbriques i instal·lacions industrials.

El patrimoni científic, tècnic i industrial en general aplega un ventall temàtic d'interessos heterogeni i molt ampli. Aquest fet, juntament amb els recursos limitats d'un museu públic i la maduresa de les col·leccions del MNACTEC —algunes amb més de trenta anys d'història—, fa necessari un criteri selectiu molt rigorós per escollir les noves incorporacions que han de completar i potenciar les col·leccions existents, evitant repeticions innecessàries o objectes que no aportin un valor afegit a la col·lecció en la qual s'han d'integrar.

Les tasques decisòries relacionades amb l'ampliació de les col·leccions del MNACTEC recauen en la Comissió d'Adquisicions del MNACTEC i se n'informa puntual i degudament, per a la seva posterior validació anual, al Consell Rector del MNACTEC.

CONSIDERACIONS SOBRE EL PATRIMONI CIENTÍFIC, TÈCNIC I INDUSTRIAL/

Els fons patrimonials del conjunt de museus que conformen el Sistema Territorial del MNACTEC constitueixen la part més important i destacada de la Col·lecció Nacional de Ciència i Tecnologia de Catalunya, que està formada actualment per més de 100.000 objectes registrats entre tots el museu del Sistema Territorial.

A més a més, hi ha altres col·leccions destacades, públiques i privades, ja siguin en museus i/o institucions especialitzades o genèriques que, en el seu conjunt i globalitat, configuren la totalitat de la Col·lecció Nacional de Ciència i Tecnologia de Catalunya. Per la seva condició de museu nacional de referència, el MNACTEC lidera, institucional i conceptualment, l'actualització, la quantificació, la valoració i el coneixement de la situació i l'estat de la Col·lecció Nacional de Ciència i Tecnologia de Catalunya.

Si bé una de les singularitats del patrimoni científic, tècnic i industrial, és que inclou en el seu conjunt una gama molt àmplia de béns (mobles, immobles i intangibles), en aquest document es fa referència únicament als béns mobles que el MNACTEC adquireix per conservar, protegir estudiar, posar en valor i difondre com a raó de ser i finalitat primera del museu.

Respecte a aquests béns mobles, en aquest document s'han de tenir en compte les següents consideracions:

Es considera com a béns mobles de caràcter científic aquells objectes que han destacat, han estat creats o han estat utilitzats per contribuir a l'augment del coneixement i el desenvolupament de la humanitat a partir de la coneixença del món natural a través de la ciència experimental.

Es considera com a béns mobles de caràcter tècnic aquells objectes que han destacat per incorporar principis tecnològics que permeten l'aprofitament pràctic del coneixement empíric o científic.

Es considera com a béns mobles de caràcter industrial aquells objectes que han estat creats per la societat industrial i en són testimonis privilegiats del seu avenç tecnològic i social. Poden ser béns de producció i també béns de consum.

Aquestes consideracions no són excloents i es poden donar de manera simultània en un mateix objecte.

CRITERIS GENERALS D'ADQUISICIÓ/

Una adquisició és qualsevol ingrés a la col·lecció pública de custòdia. Les adquisicions del MNACTEC segueixen la finalitat de la salvaguarda del bé i la d'engrandir les col·leccions per poder complir amb la missió de la institució i ampliar i millorar constantment el discurs patrimonial del Museu en el marc de la Col·lecció Nacional de Ciència i Tecnologia de Catalunya.

Les adquisicions del MNACTEC han de tenir en compte les necessitats i particularitats de la institució per tal de seguir una coherència a curt, mitjà i llarg termini. Tot nou ingrés ha de complir amb aquests tres criteris genèrics:

- a. Criteris de col·lecció. Les adquisicions han d'anar en consonància amb la missió de la institució, l'especificitat de les col·leccions i els àmbits concrets en què es vol fer-les créixer. Les adquisicions han de ser testimonis de la implantació i l'evolució de la tecnologia i la investigació científica, i han de permetre explicar l'impacte i l'evolució de la ciència i la seva aplicació pràctica. És per aquest motiu que es valoren especialment els béns que incorporen innovacions tècniques, així com el béns que puguin esdevenir testimonis de l'evolució i la diversitat científica i tecnològica.
- b. Criteris de conservació. L'ingrés ha de garantir la preservació i la conservació del bé de forma permanent i continuada en el temps, així com les possibilitats de restauració futura i, si cal, de posada en funcionament.
- c. Criteris econòmics. Cal considerar, també, el valor econòmic d'una adquisició: les despeses d'adquisició, de restauració i d'emmagatzematge, i en aquest últim punt, ateses les característiques de volums i dimensions de bona part dels objectes que formen les col·leccions del MNACTEC, la no repetició continuada i abusiva d'objectes ja existents a la mateixa col·lecció.

El MNACTEC és un museu amb col·leccions madures i uns recursos d'espai molt limitats a les seves instal·lacions, motiu pel qual s'evitarà l'acceptació d'objectes reiteradament repetits o de col·leccions completes que no aportin cap singularitat o especificitat d'innovació científica o tecnològica, llevat de casos absolutament excepcionals. Així mateix, s'evitarà l'acceptació d'objectes incomplets o descontextualitzats en l'àmbit de les col·leccions del museu, excepte en casos degudament justificats.

Seguint els criteris de col·lecció, són d'interès per al MNACTEC:

PRIMER, els béns de caràcter científic, tècnic i industrials de tots els períodes però, a causa de l'especificitat del Museu i de la seva vinculació original amb el període industrial, ho són preferentment els produïts en l'anomenada era de la industrialització, i també aquells d'altres períodes que constitueixin un testimoni de la implantació i l'evolució de la tecnologia i de la investigació científica.

SEGON, els objectes científics, tècnics i industrials produïts, ideats o dissenyats a Catalunya, incloent-hi aquells que hagin estat produïts amb llicències o com a còpies.

TERCER, els objectes que han tingut un impacte en l'evolució tecnològica i científica de la societat i que poden haver estat produïts arreu del món, però es dóna preferència a aquells que han tingut una incidència i un ús destacable en la vida i l'evolució de la societat catalana.

QUART, objectes d'especial interès i singular rellevància pel seu valor didàctic, històric i patrimonial, com poden ser algunes maquetes, prototips o rèpliques.

CINQUÈ, altres objectes derivats o complementaris de la producció i l'activitat industrial, com, per exemple, elements publicitaris, plànols, patents, catàlegs, etc.

SISÈ, les fotografies d'èpoques prèvies a la inauguració del Museu, que puguin il·lustrar l'evolució de la ciència, la tècnica i la indústria, així com el seu impacte en l'evolució de la societat catalana.

Excepcionalment, el MNACTEC podrà acceptar la donació d'objectes repetits d'una mateixa sèrie de producció o, d'objectes que no estiguin dins dels seus objectius patrimonials, amb finalitats únicament divulgatives o de recanvi, sempre que es comuniqui prèviament al donant, i es faci constar a l'acta de donació.

El MNACTEC prioritzarà els objectes abans esmentats sempre que estiguin en bones condicions de conservació, excepte en aquells casos d'una especial rellevància i valor patrimonial. Així mateix, es valoraran especialment aquells objectes que estiguin en disposició de poder funcionar i que vagin acompanyats de documentació que ajudi a explicar-ne les característiques, el funcionament i la història [plànols, catàlegs, elements publicitaris, embalatges, patents, etc.].

MODALITATS D'ADQUISICIÓ/

Es poden diferenciar dues grans tipologies d'adquisicions: les adquisicions amb transferència de propietat i les adquisicions sense transferència de propietat. les formes d'adquisició preferents del MNACTEC es llisten a continuació:

a) Adquisicions amb transferència de propietat

- Compra: el bé patrimonial passa a ser propietat completa del MNACTEC a canvi d'un import econòmic acordat.
- Dació: obtenció de la propietat del bé a canvi d'una contrapartida fiscal o d'un deure per part del propietari anterior.
- Donació: l'acceptació per part del MNACTEC de la propietat d'un bé patrimonial de forma gratuïta i irrevocable.
- Llegat: la disposició per causa de mort que implica l'adquisició de la propietat d'un bé patrimonial.
- Permuta: intercanvi d'un bé patrimonial per un altre implicant una transferència de propietat.
- Prescripció o usucapió: ingrés d'un bé en possessió per no haver estat reclamat en el transcurs del temps legalment establert pel seu propietari.
- Propietat directa: l'objecte pertany al MNACTEC perquè, originàriament, ja formava part de la col·lecció inicial, dels béns mobles de la institució o perquè ha estat creat i/o realitzat per la mateixa institució.
- Recol·lecció o troballa: ingrés d'un objecte sense propietari legal conegut que procedeix per recollida directa feta en espais públics urbans o del mateix medi natural.
- Successió interadministrativa: adquisició de l'objecte per traspàs de la titularitat d'una administració a la del Museu.

b) Adquisicions sense transferència de propietat

- Dipòsit o comodat: cessió temporal d'un bé patrimonial on el propietari en regula les condicions i el museu està obligat a retornar-lo un cop finalitzi el termini acordat de la cessió. Recau en el museu l'ús lliure i la responsabilitat del bé en qüestió.
- L'adquisició en règim de dipòsit es considera una fórmula d'adquisició complementària i singular. Caldrà valorar adequadament l'ús d'aquesta fórmula i tenir en consideració que l'objecte i/o col·lecció tingui un gran interès per al desenvolupament dels programes i discurs expositiu propi del museu i/o quan el museu tingui un interès objectiu per allò que es vulgui dipositar.
- Qualsevol transferència de la propietat d'un objecte es realitzarà sempre d'acord a una documentació legal que la garanteixi. Així mateix, el MNACTEC haurà d'assegurar-se que l'objecte adquirit no tingui una procedència il·lícita i en desestimarà la seva acceptació si en considera qualsevol indici.

COMISSIÓ D'ADQUISICIONS/

La Comissió d'Adquisicions del MNACTEC està formada de manera permanent pel Director/a del Museu i pel o la Cap de l'Àrea de Conservació i Col·leccions. Temporalment, la comissió podrà incloure els assessors/res externs que es considerin necessaris en cada cas.

Les seves funcions són:

- Tramitar totes les adquisicions del Museu.
- Elaborar les llistes de béns patrimonials d'adquisició preferent.
- Informar anualment el Consell Rector de l'acceptació de donacions, dipòsits i préstecs.
- Informar anualment el Consell Rector de la compra de béns patrimonials a través de la presentació dels informes de compra.
- Proposar al Consell Rector línies de treball en relació a l'adquisició de béns patrimonials.
- Proposar al Consell Rector la formació de col·leccions.
- Proposar al Consell Rector eventuais intercanvis de béns patrimonials amb altres institucions.
- Proposar al Consell Rector les baixes a les col·leccions de béns patrimonials del Museu, d'acord amb els criteris establerts en aquest mateix document i previ informe tècnic aprovat per la direcció del centre.

PROTOCOL D'ADQUISICIONS/

El protocol d'una adquisició s'inicia amb l'oferiment per escrit d'un bé patrimonial a través d'una carta o formulari d'oferiment dirigits a la institució. Aquesta carta o formulari només el podran adreçar al Museu aquelles persones físiques o jurídiques que puguin acreditar que són les propietàries del bé patrimonial que es vol oferir.

Qualsevol sol·licitud de donació haurà de ser avaluada per la Comissió d'Adquisicions del Museu. Per fer possible aquesta avaluació, serà necessari l'enviament de la informació relativa a l'objecte seguint les instruccions del formulari de donacions en línia de la pàgina web del Museu (<https://mnactec.cat/ca/col-leccio/donacions>) o del formulari de donacions disponible en paper a la recepció de la seu central del MNACTEC, a Terrassa. Totes les sol·licituds seran avaluades i contestades, tant si són acceptades com si no. En cas d'acceptació de la donació, el procés finalitzarà amb la signatura, per part del donant i del Director del Museu, d'una acta de transferència de la propietat.

En el cas d'adquisicions per compra, la carta d'oferiment dirigida a la institució haurà de contenir una oferta econòmica per part del possible venedor. En el cas que l'oferta, una vegada valorada per la Comissió d'Adquisicions del Museu, sigui acceptada s'iniciarà un procediment administratiu que passarà per la confirmació de la possible compra, previ informe del centre, per part de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Cultural de Catalunya (JQVEBPCC). Posteriorment es formalitzarà el contracte de compravenda corresponent segons les normatives vigents.

Les altres modalitats d'adquisició seguiran processos específics en cada cas.

Totes les adquisicions passaran per un procés d'avaluació del seu estat de conservació, inventari i documentació, després dels quals, i en un primer moment, quedaran ingressades a les reserves del museu sota condicions controlades de seguretat i conservació que en garanteixin la preservació.

Després d'aquest procés, totes les adquisicions quedaran a disposició dels investigadors i del públic en general per a la seva divulgació de la manera que els responsables tècnics del MNACTEC estimin més adient.

INCOMPATIBILITATS/

Cap membre del Museu o del Consell Rector del mateix, per la seva condició i per l'avantatge que suposa disposar d'informació privilegiada, podrà oferir al mateix Museu objectes sota la modalitat de venda.

BAIXA D'OBJECTES/

Molt excepcionalment, el MNACTEC podrà donar de baixa objectes de les seves col·leccions sota els següents supòsits:

- Confiscació: baixa d'un objecte per haver estat pres al Museu per alguna administració amb competències per fer-ho.
- Destrucció: l'objecte ha estat malmès i no és possible recuperar-lo. S'haurà d'indicar l'agent de la destrucció (incendi, aigua, etc.).
- Estat de conservació molt deficient: l'estat de conservació del bé impedeix el seu aprofitament patrimonial.
- Manteniment i restauració onerosos: el cost del manteniment o restauració del bé és molt significatiu vers el seu valor intrínsec o de possible substitució des d'un punt de vista d'interès històric i patrimonial.
- Pèrdua: indica la baixa d'un objecte que s'ha extraviat.
- Prescripció: pèrdua de la propietat que tenia el Museu sobre l'objecte per no haver-lo reclamat en els sis anys següents a la data de finalització del dipòsit que s'havia fet a una altra institució.
- Robatori: l'objecte és donat de baixa perquè ha estat robat.
- Successió interadministrativa: traspàs de la titularitat de l'objecte del MNACTEC a una altra administració.
- Valor patrimonial insuficient: el bé referit no presenta peculiaritats pròpies que el converteixin en testimoni de l'inici i/o evolució d'una determinada tecnologia, ciència o període històric relacionat amb el procés d'industrialització.

Totes les baixes hauran d'estar autoritzades pel Consell Rector, previ informe de la Comissió d'Adquisicions del Museu i autorització de la Direcció del MNACTEC.

ESTRUCTURA DE LES COL·LECCIONS DEL MNACTEC/

Els béns mobles de caràcter científic, tècnic i industrial que conformen el fons patrimonial del MNACTEC s'estructuren, d'una forma viva i dinàmica, en un sistema jeràrquic d'àrees temàtiques, col·leccions i subcol·leccions. No s'inclouen en les mateixes, de forma prioritària o preferencial, aquelles col·leccions que ja disposen d'un museu especialitzat i singular que forma part del seu Sistema Territorial i del seu discurs museològic global repartit per tot el territori català.

A continuació es mostren els dos primers nivells d'aquesta estructura:

Aparells domèstics

- Altres aparells domèstics
- Aparells de calefacció
- Aparells de cuina
- Aparells de neteja de la llar
- Aparells frigorífics i de refrigeració
- Aparells per tractar la roba

Arts gràfiques

- Màquines i eines d'escriptura
- Productes de la impressió i l'enquadernació
- Sistemes d'impressió

Computació, electrònica i telecomunicacions

- Computació
- Electrònica
- Informàtica
- Ràdio
- Telefonia
- Telegrafia, teletips i faxos
- Telemàtica

Energia

- Acumulació
- Generació
- Transmissió

Instrumentació científica i de mesura

Instrumentació d'experimentació i didàctica
Instrumentació d'observació
Instrumentació de mesura

Medicina, sanitat pública i farmàcia**Sectors productius i de serveis**

Agricultura i ramaderia
Alimentació
Altres indústries i oficis
Armes
Construcció
Distribució de les aigües
Elements publicitaris de la indústria
Extinció d'incendis
Indústria de la pell
Indústria del carbó
Indústria del petroli
Indústria química i del plàstic
Indústria siderúrgica i metal·lúrgica
Indústria tèxtil

Tecnologies audiovisuals

Cinema
Fotografia
Gravació i reproducció del so
Gravació i reproducció de televisió
Precinema

Tecnologies preindustrials**Transport**

Aeronàutica
Ferrocarrils
Nàutica
Transport per carretera motoritzat
Transport per carretera no motoritzat